

ТИТАНІЧНА ПОСТАТЬ НА НИВІ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

**150 років від дня народження
М.С. Грушевського (1866-1934), українського
політичного діяча, історика,
літературознавця, письменника**

*«Я сам прийшов до політики через історію, і сей шлях
вважаю нормальним...»*

- М. Грушевський

*«В особі академіка Грушевського ми маємо найкращого
знавця історії України і одного із найвидатніших її синів»*
М. Липинський

*«Чоловік широкої освіти, незломної волі і невичерпаної
енергії... Ті мало не 70 томів наукових і літературних
публікацій, виданих під його редакцією, за його ініціативою і
при його діяльній помочі, то далеко не вся, то може лиш
половина його праці».*
Іван Франко

Михайло Сергійович Грушевський належить до знакових постатей українства ХХ ст. Видатний учений, державний і громадсько-політичний діяч, він увійшов в історію України насамперед як її великий літописець, творець оригінальної концепції українського історичного процесу, автор багатотомної «Історії України-Руси», численних археографічних та публіцистичних праць.

М.Грушевський - визначний ідеолог українського відродження. Саме з його творчою спадщиною пов'язані ідеї відродження української культури і науки, історичної свідомості й національної гідності народу.

У березні 1917 р. очолив перший представницький орган українського народу – Центральну Раду, пройшов разом з нею всі етапи політичної еволюції, став одним із фундаторів незалежної Української Народної Республіки.

З цілісності, єдності українського історичного процесу він виніс ідею про необхідність консолідації українського етносу, насильно розмежованого кордонами сусідніх імперій, в єдину державну націю.

*Сергій Федорович та
Глафіра Захарівна
Грушевські з дітьми.
Зліва направо: Захар,
Ганна, Федір, Михайло.
Ставрополь, бл. 1876 р.*

Народився Михайло Грушевський 17 вересня 1866 року у бідній родині Грушів, що мешкала у старовинному місті Холм на Чигиринщині. Були це переважно дяки й паламарі. Батько вчителював в місцевій гімназії. Мати походила з родини служителів культу. Коли хлопцю виповнилось 4 роки, родина переїхала на Кавказ. Здобувши домашню початкову освіту, Михайло був зарахований відразу до третього класу Тифліської гімназії, і вже тоді виявив інтерес до історії, літератури, народознавства. Саме до грузинського періоду належать перші літературні спроби майбутнього історика, тут народився інтерес до історичних знань, а саме — до історії України. Кілька своїх перших оповідань юний початківець надіслав І. Нечуй-Левицькому, який його підтримав.

Бажання стати з часом українським істориком та літератором повернули юнака в Україну, де він вступив на історико-філологічний факультет Київського Університету Святого Володимира. В студентські роки молодий дослідник детально вивчив середньовічну історію України, а кандидатську дисертацію «Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV століття» захистив як новаторську роботу і одержав за це золоту медаль. Далі молодий історик захистив магістерську дисертацію «Барское староство. Исторические очерки» і отримав ступінь магістра та посаду професора у відомому в Європі Львівському університеті.

Відтоді діяльність Грушевського була пов'язана з цим Університетом, науковим і суспільно-політичним життям Галичини, де й виявились його здібності як громадського діяча. Саме тут почалась активна співпраця з науковим товариством ім. Т.Г.Шевченка, яке він потім очолив і сприяв виданню понад 100 томів «Записок наукового товариства». Йому вдалося згуртувати навколо себе талановитих молодих дослідників, кожен з яких став помітним явищем в українській науці й культурі кінця XIX-початку XX століть.

Науково-організаційну, редакторську, викладацьку, дослідницьку роботу М. Грушевський успішно поєднував із політичною діяльністю. Був одним із засновників Української національно-демократичної партії у Галичині. У Петербурзі був одним із засновників часопису «Український вісник» — органу Української парламентської громади і Державної Думи.

Високий науковий авторитет і надпартійна позиція забезпечували його незаперечне лідерство в національно-визвольному русі. І тому після Лютневої революції 1917 р., створена із представників українських соціалістичних партій Центральна Рада заочно обрала його головою.

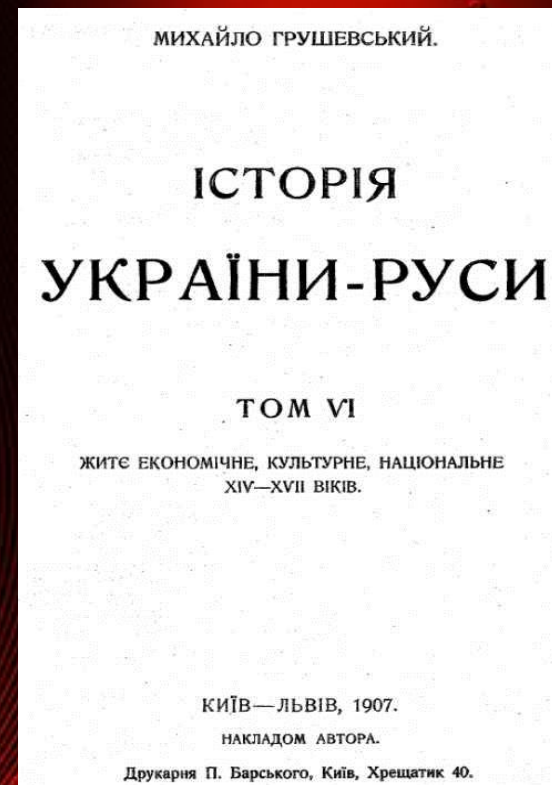
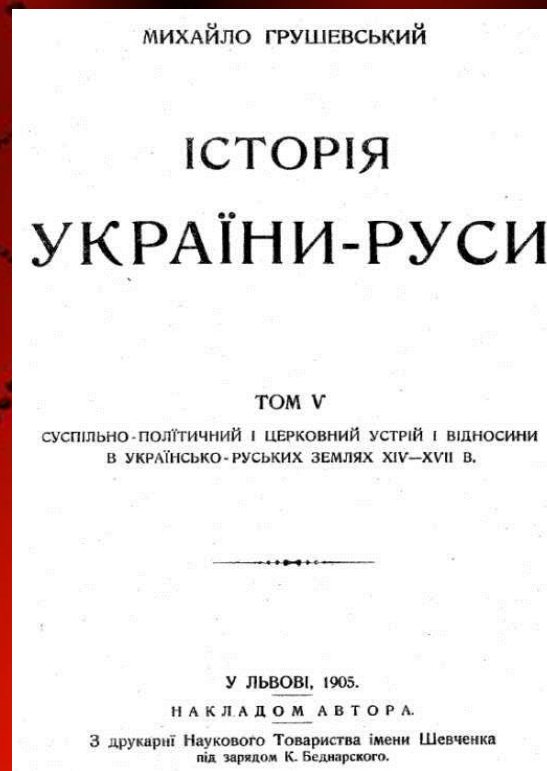
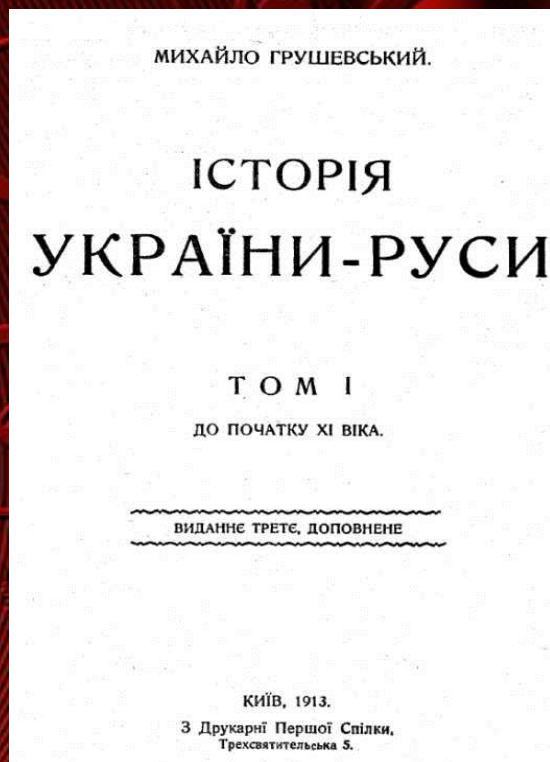
Але політична ситуація в країні була досить складною, і він вимушений був виїхати за кордон, де цілком зосередився на науковій роботі. На батьківщину політичний діяч повернувся всесвітньо визнаним лідером в історичній науці, якого обрали академіком Всеукраїнської академії наук. Продовжувалась різнопланова науково-дослідна робота, але політичні репресії 30-х років торкнулись й Михайла Грушевського. У ньому вбачали одну з центральних постатей українського націоналізму і тому, хоча ненадовго, але заарештували. Після звільнення, незважаючи на вік та поганий стан здоров'я, вчений багато працював, намагаючись знайти віддушину у науковій праці. Попри те, що Грушевський формально не був репресований радянською владою, за весь час її панування аж до 1991 р. його твори не перевидавались; раніше надруковані твори вилучались з бібліотек і знищувались або передавались у спецхови; його ім'я всіляко замовчувалось, а там, де замовчати було не можна – воно паплюжилося такими налічками, як “ворог українського народу”, “український буржуазний націоналіст”, “австро-німецький шпигун”, “фальсифікатор історії України”. Наукова спадщина Грушевського в цей час не вивчалась і навіть посилення на давно опубліковані і формально не заборонені праці Грушевського не допускались.

Тільки в незалежній Україні стало можливим об'єктивне висвітлення постаті Михайла Грушевського, належне оцінювання його внеску в українську науку і державність, видання його творів і вшанування його пам'яті.

Наприкінці 1934 року його не стало. Видатний українець похований на Байковому Цвинтарі у Києві.

Однією з провідних ліній концепції національного державотворення М.Грушевського є ідея соборності українських земель. Його тривала подвижницька праця у Галичині і Наддніпрянщині, у Львові і Києві стала живим уособленням єднання західних і східних теренів України. Не менш важливе значення для сучасності має всебічно обґрунтована ідея суверенності українського народу, або, як казав Михайло Сергійович, «право самому порядкувати на власній землі». Очоливши згодом Центральну Раду, М. Грушевський був глибоко переконаний, що нова українська державність повинна базуватися на принципах демократії і закону. Своєю працею вчений закладав міцні підвалини української державності.

Його основною працею стала 10-томна «Історія України-Руси» — перше в українській історіографії монументальне дослідження історії України, про значення якого найкраще висловився учень М. Грушевського — І. Крип'якевич: «Михайло Грушевський — найбільший історик України.. Першою й найважливішою його заслугою є те, що він дав нам повну історію України».

“Завдяки історичній пам’яті людина стає особистістю, народ – нацією, країна – державою”.

“Ця стадія українського життя, в яку ми ввійшли, вимагає високого морального настрою, спартанського почуття обов’язку, певного аскетизму і навіть героїзмі від українських громадян...”

“Царство свободи здобувається також сильним примусом над собою”.

“Український народ належить до ...європейського кругу не силою тільки історичних зв’язків..., а й самим складом народного характеру”.

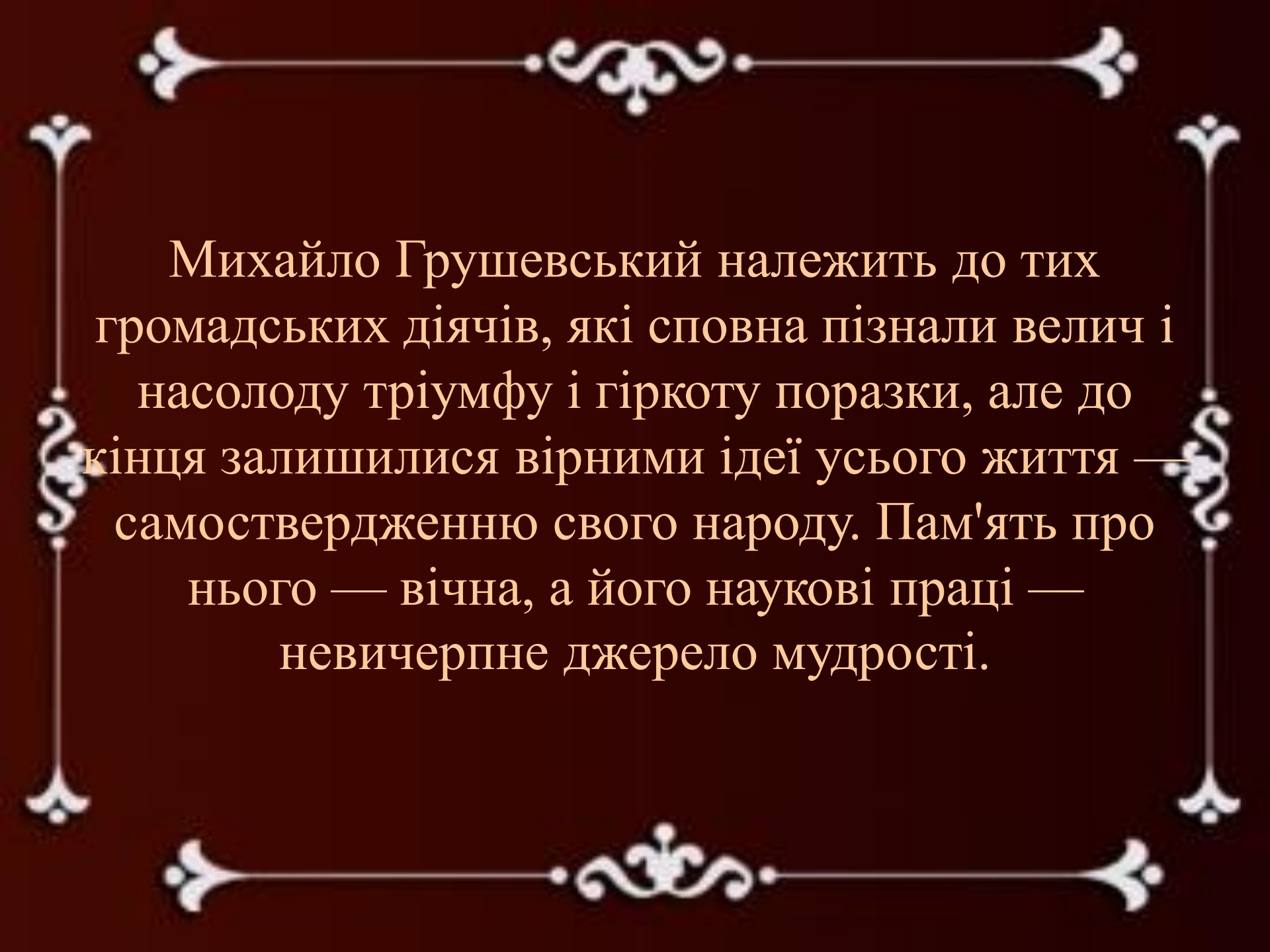
“Покоління, яких жде Україна тепер, повинні бути людьми діла реального, практичного – спеціалісти-адміністратори, фінансисти, економісти, знавці військового і морського діла, техніки...”

“Тепер наше гасло – самостійність і незалежність”.

“Мусимо йти, бо спинити походу не можна”.

“Мусимо жертвувати всім, щоб урятувати найдорожче в цей момент: самостійність і незалежність нашого народу”.

Михайло Грушевський

Михайло Грушевський належить до тих громадських діячів, які сповна пізнали велич і насолоду тріумфу і гіркоту поразки, але до кінця залишилися вірними ідеї усього життя — самоствердженню свого народу. Пам'ять про нього — вічна, а його наукові праці — невичерпне джерело мудрості.